

MIRCEA MOTRICI
ICOANA SPRE CER / ICONE VERS LE CIEL
(fragment)

version française : Cristina DRAHTA
copyright by Editions Muşatinii
Suceava, 2001

Ori de câte ori am dorit să aştern slove despre Bucovina, mă cuprindea ezitarea. Îmi aţinteam privirea asupra hârtiei albe, în chip de scuză. Ce se mai poate rosti despre acest colţ de pământ românesc? Ce se mai poate gândi despre această parte de lume unică prin minunăţia ei?

După ore de căutare, îmi luam, totuşi, avântul să mai adaug câteva rânduri. Dar nu despre întreaga ei măreţie, ci despre un petec de cer din cerul ei vast, despre un pâlcc de molizi din nesfârşita ei pădure, despre un şopot de izvoare din infinita revărsare a apelor, despre oamenii statorniciţi între munţii ei maiestuoşi. Reciteam cele scrise şi mi se părea, aproape de fiecare dată, că am comis o impietate, că Doamna Bucovină păşeşte atât de demn în ceruri şi pe pământ, încât a o atinge măcar şi cu gândul e o încercare naivă ce îţi iartă îndrăzneala numai pentru că este îndrăzneală. Şi, totuşi, am încercat, de mai multe ori, să încalc această lege sacră şi am intrat în universul Bucovinei. Am pătruns, de fiecare dată, cu o mină aparte, oarecum vinovată că nu pot spune totul despre ea, că nu-i pot aduna într-un mănunchi de fraze toate splendorile, că n-o pot situa, cu depline puteri, pe tronul vechimii milenare. Ea singură îşi face dreptate. Eu nu vreau decât să exprim o fărâmă din dreptatea ei.

Aşa mi-am permis să mai adun câte ceva, rod al popasurilor mele de reporter.

Fără a merge la bara pledoariilor pătimăşe, am urmărit să descopăr prin paginile scrise câte un adevăr din existenţa ei. Cât de adânc o fi acest adevăr, cât de frumos şi de drept o fi, cât de dureros, asta m-a preocupat mai puţin. Căci iubirile sunt dincolo de bine şi de rău. Iar iubirea mea faţă de Bucovina se aşează de partea binelui. O spun, o strig, gândesc mereu, pe drumul ce duce spre dorul nesfârşit pentru acest meleag. Aud dangăt de clopot la Putna şi îndemn de om bun în matca unui destin înnoit de libertate. Toate acestea sunt o chemare spre strălucirea ei.

Atunci când sunt departe de casă, mă las cufundat în amintiri şi simt cum clipele devin fără de egal. Uneori, mă întreb: De unde or fi găsit acei meşteri anonimi albastrul atât de rar al Voroneţului, când Bucovina se scaldă în verde, când Bucovina este o patrie a codrilor adânci?

Icône vers le ciel

A chaque fois que je voulais écrire sur la Bucovine, j'hésitais. Je fixais la feuille blanche de papier qui était comme une excuse pour moi. Qu'est-ce qu'on peut encore ajouter sur ce coin de terre roumaine ? Qu'est-ce qu'on peut encore penser sur ce coin de monde unique par sa merveille ?

Après des heures de recherche, je prenais tout de même l'élan d'ajouter quelques lignes. Mais non pas sur toute sa grandeur, mais sur un lambeau de ciel pris du vaste ciel, sur un amas d'épicéas de son infinie forêt, sur un murmure des sources du flot infini des eaux, sur les gens établis entre ses montagnes majestueuses. En lisant ce que j'avais écrit, il me semblait à chaque fois avoir commis une impiété car la Dame Bucovine marche si dignement sur la terre comme au ciel, que la toucher même par la pensée est une tentative naïve qui pardonne votre audace justement parce que vous avez osé le faire. J'ai tout de même essayé maintes fois d'enfreindre cette loi sacrée et je suis donc entré dans cet univers de la Bucovine. A chaque fois que je le faisais, je me sentais en quelque sorte coupable de ne pas pouvoir tout dire, de ne pas être capable de rendre toutes ses splendeurs dans un bouquet de phrases, de ne pas savoir la situer pleinement sur le trône de son existence millénaire. Mais elle se rend justice toute seule et moi, je ne veux qu'exprimer une bribe de cette justice.

Et, comme cela, je me suis permis de recueillir quelques fruits de mes arrêts en tant que reporter.

Sans aller à la barre des plaidoiries passionnées, dans ces pages, j'ai voulu dévoiler tour à tour les vérités de son existence. Si cette vérité est profonde, belle, juste ou douloureuse, cela m'a préoccupé moins. Car l'amour est au-delà du bien et du mal. Et mon amour pour la Bucovine se range du côté du bien. Je le dis, je le crie, je le pense toujours sur la route qui mène à l'infinie nostalgie pour cette contrée. J'entends le tintement de cloches à Putna¹ et le conseil d'un homme gentil d'aller vers les origines d'un destin renouvelé par sa liberté. Et tout cela est un appel à admirer son éclat. Lorsque je suis loin de chez moi, je plonge dans mes souvenirs et je sens les instants devenir sans égal. Je me demande parfois : Où est-ce que les artisans

---

¹ Vieux et fameux monastère situé à 70 km de Suceava, édifié au XVe siècle par Etienne le Grand, encore très recherché pour la vie sainte de ses moines.

Care din acei meșteri a avut puterea să se ridice peste negura răcoroasă a pădurii și să-și oprească privirea în azurul nedefinit al cerului?

De unde vine, oare, culoarea Voronețului?

Secole de taină au alimentat acest mit și, iată, sunt cinci veacuri de când ctitoriile lui Ștefan cel Mare și Sfânt și ale altor voievozi deschid poieni astrale în marile păduri ale Bucovinei.

Cred că albastrul de Voroneț este perechea pământeană a verdelui sădit de natură pe obcini. Nicăieri în altă parte nu cunosc o măiastră îngemănare ca aici.

Primăvara, Bucovina e un strigăt de la o obcină la alta, un strigăt ce imită mișcarea între Orion și Lebăda. Totul e o calmă mângâiere a cerului și o întâlnire între cocorii ce vin spre luncile Sucevei, Moldovei sau Siretului.

Vara, ea este o celebrare a apelor și pădurii, când se revarsă mulțimi de oameni din zări îndepărtate să asculte clopotele nemuririi noastre.

Toamna, e o sclipire fără margini, un dulce clipocit al anilor; secole de visare se adună în rotundul acestui anotimp. Acum, Bucovina este feeric ținut, orație de nuntă între cerbii ce boncăluiesc pe înălțimi. Bărbații își adună în staule avutul. Satele înalță turnuri de fum. Pregătiri spre zăpezile nordice. Gospodarii își ascut țapinele. Alți bărbați și alte femei mai au de strâns roadele ogorului, iar zilele lor încep decuseară și se termină în următoarea seară pentru că, iată, iarna e pe drum, mireasă arțăgoasă.

...Dintotdeauna, Bucovina a iradiat lumină și a primit lumina curată a celor din jur, a celor ce au poposit în fața altarelor sfinte de-a lungul veacurilor.

Așa văd eu Bucovina. Așa este ea. De aceea, o privesc și noaptea în oglinda lunii.

O simt în vene ca o zvâcnire a dorului de a o revedea.

Îndemnul lui A.E. Baconsky este la el acasă pe întreg acest spațiu și răsună mereu ca un ecou de baladă pe triluri de ape...

„Dacă vrei să uiți ori să-ți aduci aminte, urcă spre nord și bate noaptea la porțile mănăstirilor Bucovinei, unde mitologia europeană își are unul dintre altarele ei. Acolo vei parcurge în vis vremuri de măreție necunoscută și vei auzi foșnind fluturii verzi ce se deșteaptă pe crengile unor arbori sacerdotali pregătind ritualul lui

anonymes ont trouvé le bleu si rare de Voroneț² tandis que le Bucovine est baignée de vert, tandis que la Bucovine est le pays des forêts profondes ?

Lequel de ces artisans a eu le pouvoir de franchir la brume fraîche de la forêt et de suspendre son regard dans l'azur indéfini du ciel ?

Quelle est l'origine de la couleur de Voroneț ?

Ce mythe a été nourri par des siècles de mystère et voilà cinq siècles depuis que les établissements fondés par Saint Etienne le Grand³ et par d'autres princes régnants fraient des chemins célestes dans les grandes forêts de la Bucovine. Je pense que le Bleu de Voroneț est le correspondant terrestre du vert semé par la nature dans les montagnes. Je n'ai vu nulle part un jumelage aussi parfait qu'ici.

Au printemps, la Bucovine est un cri d'une crête à l'autre, un cri qui imite le mouvement entre Orion et le Cygne. Tout est une calme caresse du ciel et une rencontre entre les grues cendrées qui se rejoignent dans les vallées des rivières de Suceava, Moldova et Siret⁴.

En été, elle est une célébration des eaux et de la forêt lorsque les flots de gens débordent en venant de pays lointains pour écouter les cloches de notre éternité.

L'automne est un éclat sans bornes, un doux susurrement des années ; des siècles de rêve se rassemblent dans cette saison ronde. Maintenant, la Bucovine est un pays féérique, oraison nuptiale entre les cerfs qui brament sur les hauteurs. Les hommes ramassent leurs biens dans les étables. Les villages édifient des tours de fumée. Les préparatifs en vue des neiges du nord. Les fermiers aiguisent leurs pics. D'autres hommes et d'autres femmes doivent encore ramasser la récolte du terroir et leurs journées de travail commencent à la tombée du soir et finissent le lendemain soir car, voilà, l'hiver, comme une mariée hargneuse, va bientôt arriver.

... Depuis toujours, la Bucovine a répandu de la lumière et a accueilli la lumière claire de ceux qui l'entouraient, de ceux qui se sont arrêtés, au long des siècles, devant les autels saints.

---

² Un autre fameux monastère construit par Etienne le Grand au XVe siècle, dont le fond bleu-foncé de la fresque extérieure est très connu.

³ Grand prince qui a régné en Moldavie entre 1457-1504, défenseur de la chrétienté contre les Turcs, fondateur d'une quarantaine d'églises et de monastères, déclaré saint par l'Eglise Orthodoxe.

⁴ Les principales rivières qui traversent la Moldavie.

Aprilie, zeul misterios și nestatornic, venind mereu din altă parte cu soare generos și cu deslănțuiri violente pe crestele înalte unde se îngână lumina și umbra. Asemenea lui Iacob vei urmări turmele în somptuoase amurguri și vei urca halucinante scări între nori și valuri de ceață, printre singurătăți înfiorătoare unde tăcerea e muzică și toate lucrurile capătă formele gândului tău. Poate că vei surprinde și una dintre furtunile primăverii care schimbă pielea șerpilor și însuflețesc brazii penaji ai acelor ținuturi, una dintre furtunile clare, izbucnire de lumini vijelioase și crude ca mugurii, beție tandră și regeneratoare. Poate că vei întrezări pe stânci viorii și horatice, capra neagră cu magnificența ei de statuie ciudată, deasupra abisurilor unde se ascund zăpezi agonice și duhuri exilate. Poate că vei auzi cântând cocoșii sălbatici în faptul zorilor, vei auzi cântecul lor de nebunie, de dragoste și de moarte în hotarele nopților primăverii pe fundalul de murmure și de neguri palide ale spațiilor carpatine vrăjite de Eminescu, de Sadoveanu, de Blaga...

Mergi și închină-te acelor solitudini și învață religia lor de vigoare și farmec.”

Văd Bucovina în ochii copiilor. O poartă și râurile în limpezimea lor. Și Moldova, și Suceava, și Bistrița, și Dorna, și Suha...

O au în inimă și în vis toți cei ce au plecat cândva din aceste locuri. Dintr-o ogradă cu prispa joasă, călcată de vreme și vremuri...

Este Ea. Cu munții, cu dealurile, cu poienile, cu câmpurile revărsate în tulburătoarele acorduri ale viorii lui Ciprian Porumbescu.

Ce frumos se ascunde, uneori, în pecetea stelare ale versului eminescian și în gingășia lui Labiș!

Ea, cu licărirea copilăriei, cu mama, cu tata, părinți țărani, în satul ce își înalță spre cer trunchiu-i milenar. Și învățătoarea ce mi-a pus condeiul în mână și m-a îndemnat să deschid lacătul cărților... Și ulița ce se pierde și acum în orizont.

Fixând locul și rolul acestei provincii în spațiul românesc, de-a lungul întregii istorii a poporului nostru, Eminescu afirma că:

„Bucovina este partea cea mai veche și mai frumoasă a țării noastre, raiul Moldovei, fiindcă acolo e sfânta cetate a Sucevei, scaunul domniei vechi, cu ruinele țării noastre, acolo scaunul firesc al unui mitropolit care în rang și neatârnare era egal cu patriarhii,

C'est comme cela que je vois la Bucovine. C'est comme cela qu'Elle est. C'est pour cela que je la regarde pendant la nuit dans le miroir de la lune. Je la sens dans mes veines comme un tressautement du désir de la revoir.

Le conseil de A. E. Baconsky⁵ est valable dans tout cet espace et il retentit comme l'écho d'une ballade sur des trilles aquatiques...

“Si vous voulez oublier ou vous rappeler quelque chose, montez vers le nord et frappez, la nuit, aux portes des monastères de Bucovine où se trouve un des autels de la mythologie européenne. Vous allez parcourir là, dans le rêve, des temps d'inconnue grandeur et vous allez entendre les frémissements des papillons verts qui se réveillent sur les branches des arbres sacerdotaux qui préparent le rituel d'Avril, le dieu mystérieux et inconstant qui arrive à chaque fois d'un autre endroit avec un soleil généreux et des déchaînements violents sur les hautes crêtes où la lumière et l'ombre se confondent. Tout comme Jacob, vous allez suivre les troupeaux dans de somptueux crépuscules et vous allez monter d'hallucinants escaliers à travers des nuages et des vagues de brume, à travers des solitudes effrayantes où le silence, c'est de la musique et toutes les choses acquièrent les formes de votre pensée. Vous allez peut-être surprendre aussi une de ces tempêtes printanières qui font changer la peau des serpents et qui raniment les sapins pennés de ces contrées-là, une tempête claire, un débordement de lumières orageuses et crues comme les bourgeons, ivresse tendre et régénératrice. Vous allez peut-être apercevoir sur les rochers violets le chamois avec sa magnificence de statue étrange, au-dessus des abîmes où se cachent des neiges agonisantes et des esprits exilés. Vous allez peut-être entendre à l'aube chanter les tétras, vous allez entendre leur chant de folie, d'amour et de mort aux frontières des nuits de printemps sur le fond de murmures et de brumes pâles des espaces carpatiques ensorcelés par Eminescu, par Sadoveanu, par Blaga⁶...”

Allez vous incliner devant ces solitudes et apprenez leur religion de vigueur et de charme.”

---

⁵ A. E. Baconsky (1925-1977) – poète, prosateur, essayiste et traducteur roumain.

⁶ Mihai Eminescu (1850-1889), Mihail Sadoveanu (1880-1961), Lucian Blaga (1895-1961), très importants écrivains roumains.

acolo sunt moaștele celor mai mari dintre domnii români, acolo doarme Dragoș, îmblânzitorul de zimbri, acolo Alexandru, întemeietorul de legi, acolo Ștefan, zidul de apărare al creștinătății.

Bucovina este țara presărată cu biserici și mănăstiri, zidite de luminații domni al Moldovei...

Bucovina este pământul nostru cel mai scump, este obârșia Moldovei și pământul cel mai înfloritor unde trăia odinioară poporul cel mai liber...”

Bucovina este „pământ sfânt, a cărui apărare ne-au costat pe noi râuri de sânge, veacuri de muncă, toată inteligența noastră trecută, toate mișcărilor cele mai sfinte ale inimii noastre”...

Iată de ce simțirea trăitorului de astăzi pe aceste meleaguri are adâncimi deosebite, cărora timpul încă nu le-a dat claritatea dorită. Moștenirea spirituală acuză de multe ori neputința zilei. Marile adevăruri despre această parte de pământ românesc ce continuă să fie ruptă în două țin trează întreaga ființă.

Așa îi simt mereu inimile
inima ei de dor – Cernăuți
inima ei de munte – Rarăul
inima ei verde – Câmpulung Moldovenesc
inima ei de cântec și legendă – Suceava
inima ei întru unitatea neamului – Putna

Este Ea...

Bucovina, icoană spre cer, călătorind în mantie duhovnicească, din suflet în suflet, din vatră în vatră, urcând prin rugă și frumusețe, purtând prin veacuri, ca aură, sigiliul nemuririi.

Je vois la Bucovine dans les yeux des enfants. Les rivières dans leur clarté portent elles-aussi la Bucovine. Et Moldova et Suceava et Bistrita et Dorna et Suha⁷... Tous ceux qui ont quitté ces lieux gardent la Bucovine dans leur cœur et dans leurs rêves. Ceux qui ont quitté une cour à la terrasse de terre battue par le temps et l'histoire...

C'est Elle. Avec ses montagnes, ses collines, ses prairies, ses champs étendus en troublants accords du violon de Ciprian Porumbescu⁸.

Comme elle est belle lorsqu'elle se cache parfois sous les sceaux stellaires du vers d'Eminescu ou dans la grâce de Labiş⁹ !

Elle, avec la lueur de l'enfance, avec la mère, le père, les parents paysans, dans le village qui élève vers le ciel son tronc millénaire. Et l'institutrice qui m'a appris à écrire et m'a encouragé à ouvrir le cadenas des livres... Et la ruelle qui se perd encore à l'horizon.

En fixant la place et le rôle de cette province roumaine dans l'espace roumain, au long de toute l'histoire de notre peuple, Eminescu disait que :

« La Bucovine est la partie la plus ancienne et la plus belle de notre pays, le paradis de la Moldavie, car elle abrite la sainte cité de Suceava, le siège du vieux règne, avec les ruines de notre pays, le siège naturel d'un métropolitain qui était l'égal des patriarches dans son rang et son indépendance, les reliques des plus grands princes régnants roumains se trouvent là, Dragoş, le dompteurs de bisons, repose là, tout comme Alexandru, celui qui a donné des lois, comme Etienne, le rempart de la chrétienté.

La Bucovine est le pays plein d'églises et de monastères édifiés par les sages princes régnants de la Moldavie...

La Bucovine est notre pays le plus cher, c'est l'origine de la Moldavie et la terre la plus florissante où vivait jadis le peuple le plus libre...»

---

⁷ Rivières qui traversent la Moldavie.

⁸ Ciprian Porumbescu (1853-1883), compositeur roumain né en Bucovine.

⁹ Mihai Eminescu (1850-1889), poète romantique roumain, le poète national des Roumains et Nicolae Labiş (1935-1956), poète roumain.

La Bucovine est « *terre sainte dont la défense nous a coûté des rivières de sang, des siècles de travail, toute l'intelligence de nos ancêtres, les élancements les plus saints de notre cœur...* »

Voilà pourquoi la conscience de celui qui vit de nos jours dans ce pays a des profondeurs spéciales auxquelles le temps n'a pas encore rendu la clarté souhaitée. L'héritage spirituel accuse maintes fois l'impuissance du présent. Les grandes vérités sur cette partie de terre roumaine qui continue à être déchirée en deux maintiennent réveillé tout son être.

Voilà comment je sens tout le temps ses cœurs
son cœur de nostalgie – Cernăuți
son cœur de montagne – Rarău
son cœur vert – Câmpulung Moldovenesc
son cœur de chant et de légende – Suceava
son cœur dans l'unité du peuple – Putna.

C'est Elle...

La Bucovine, icône vers le ciel, voyageant vêtue d'un manteau spirituel, d'âme en âme, de foyer en foyer, montant à force de prières et de beauté, portant à travers les siècles, comme une auréole, le sceau de l'éternité.